

RABINÓWKA

Wieś położona jest na południowo-zachodnim skraju gminy Tomaszów Lubelski, w obrębie Roztocza Środkowego.

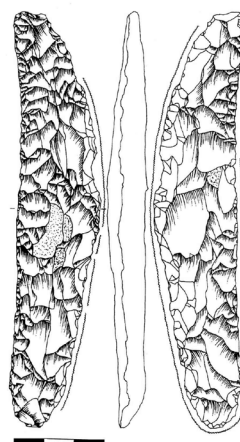
Pierwsze ślady pobytu człowieka na terenie miejscowości pojawiły się już w pradziejach, czego dowodzą badania archeologiczne. Na terenie miejscowości odkryto 4 stanowiska archeologiczne (punkty osadnicze). Najstarsze zabytki w postaci kilku drobnych ułamków naczyń glinianych można przypisać wczesnobrązowej kulturze mierzanowickiej (2300/2200-1600 r. p.Chr.).

Trochę młodszy chronologicznie jest krzemienisty nóż sierpowaty, który reprezentuje kulturę trzciniecką (1650-1100) r. p.Chr.) lub łużycką (1200-400 r. p.Chr.). Najmłodszy zbiór zabytków archeologicznych zawierający ułamki naczyń glinianych pochodzi z okresu wczesnośredniowiecznego, przypuszczalnie z VIII-XIII wieku. Prawdopodobnie z tym okresem należy też łączyć kopiec ziemny, którego kształt wskazuje na funkcję kurhanu⁶⁴⁵.

Początki współczesnej wsi należy odnieść do końca XIX wieku, kiedy funkcjonował tu folwark Taczki, zwany także Rabinówką i był

⁶⁴⁵ A. Urbański, Opracowanie wyników badań AZP na obszarze 95-89, Zamość 1995, materiały w archiwum WUOZ w Lublinie, Delegatura w Zamościu.

Ryc. 241. Rabinówka, nóż sierpowaty kultury trzcinieckiej lub łużyckiej, wg J. Libery 2001.

on w posiadaniu Elii i Szajkdli Goldfeldów oraz Abrama Goldfelda⁶⁴⁶. Przedstawiciel tej rodziny Josel Goldfeld pełnił funkcję rabina w okręgu bożniczym obejmującym Komarów, Łaszczów i Tyszowce⁶⁴⁷. Stąd zapewne wzięła się nazwa wsi. Od Goldfeldów folwark Rabinówkę w 1899 roku za 11 890 rubli kupił Wiktor Stanisław Niewęglowski, a w 1904 roku rozparcelował go i sprzedał ziemię 38 chłopom⁶⁴⁸. Na mapie rosyjskiej z 1914 roku Rabinówka liczyła 6 domów, zatem ziemię musieli kupić także chłopcy z sąsiednich wsi.

Pod koniec sierpnia 1914 roku, podczas tzw. bitwy komarowskiej, w Rabinówce Austriacy umieścili swoją artylerię, która ostrzeliwała stąd wojska rosyjskie znajdujące się w Majdanie Górnym⁶⁴⁹.

W okresie międzywojennym wieś znacznie rozrosła się i według mapy z 1941 roku było tutaj już 27 domów mieszkalnych. Wchodziła ona w skład gminy Pasięki, a po reorganizacji administracji przez Niemców podczas II wojny światowej, w sierpniu 1943 roku Rabinówkę wymieniono w składzie niemieckiej gminy Tomaszów Lubelski⁶⁵⁰.

Ryc. 242. Rabinówka na mapie rosyjskiej z 1914 roku.

⁶⁴⁶ APZ, Akta hipoteki dóbr Rabinówka.

⁶⁴⁷ Pamiatnaja knizka... na 1899 god, s. 219.

⁶⁴⁸ APZ, Akta hipoteki dóbr Rabinówka, s. 13-15.

⁶⁴⁹ W. Dziedzic, Wielka wojna 1914-1918..., s. 91.

⁶⁵⁰ Zamojszczyzna Sonderlaboratorium SS, red. Cz. Madejczyk, Warszawa 1979, cz. 2, s. 180.

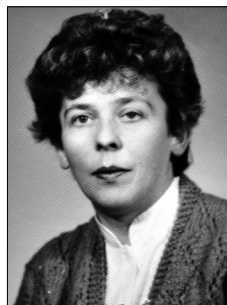
Ryc. 243. Drewniany budynek dawnej szkoły w Rabinówce, widok z 2019 roku.

Po II wojnie światowej, w 1945 roku, została otwarta we wsi 4-klasowa szkoła i na jej lokal przejęto wówczas drewniany, parterowy budynek poukraiński. Funkcję kierownika tej szkoły pełniła najpierw Maria Łapciówna, która przysłała tutaj z Justynówki⁶⁵¹, potem Helena Miazga (1946-1956)⁶⁵², Antonina Sadłocha (1969-1980), Teresa Floraszek (1980-1982), Jolanta Zienkiewicz (1982-1991 i 1992-2003) oraz Małgorzata Kulas (1991-1992, 2003-2004 i 2005-2009). Szkoła przez krótki okres funkcjonowała nawet jako 6-klasowa, ale potem obniżono jej stopień organizacyjny do 4-klasowej i na koniec 3-klasowej z oddziałem przedszkolnym. W 2009 roku placówkę, ze względu na małą ilość dzieci, zlikwidowano.

W 2. połowie XX wieku doszło we wsi do kilka ważnych inicjatyw społeczno-gospodarczych. W 1967 roku Rabinówkę zelektryfikowano, w 1978 zbudowano utwardzoną drogę do centrum wsi, ale inwestycję kontynuowano potem kilka lat i dokończono ostatecznie w 1982 roku. Dzięki temu już od 1981 roku wieś otrzymała połączenie autobusowe z Tomaszowem Lubelskim. W 1967 roku z inicjatywy Aleksandra Kłosa, Adolfa Bednarza, Józefa Harbuza, Antoniego Skwaraka, Mikołaja Wójtowicza i Romana Senia założono jednostkę Ochotniczej Straży Pożarnej. W tym samym roku druhowie otrzymali

Ryc. 244. Antonina Sadłocha, kierownik szkoły w Rabinówce w latach 1969-1980, fot. z Archiwum UG w Tomaszowie Lubelskim.

Ryc. 245. Jolanta Zienkiewicz, dyrektor szkoły w Rabinówce w latach 1982-1991 i 1992-2003, fot. z Archiwum UG w Tomaszowie Lubelskim.

Ryc. 246. Małgorzata Kulas, dyrektor szkoły w Rabinówce w latach 1991-1992 i kierownik PF w latach 2003-2004 oraz 2005-2009, fot. z Archiwum UG w Tomaszowie Lubelskim.

⁶⁵¹ Kronika SP w Justynówce za lata 1918-1972.

⁶⁵² APZ, Akta Prezydium GRN Majdan Górny 1954-1968, nr 44.

Ryc. 247. Uczniowie z Rabinówki z nauczycielką M. Kulas, 2004 r., fot. ze zb. M. Wolskiej.

Ryc. 248. Aleksander Kłós, długoletni prezes OSP w Rabinówce, fot. ze zb. A. Kłosa.

motopompę, syrenę i węże strażackie, w latach 1967-1970 zbudowano pierwszą remizę, a w latach 1998-2000 obecną remizę-świetlicę. W latach 70. przy OSP działała drużyna młodzieżowa. Pierwszym prezesem OSP w Rabinówce w latach 1967-1987 był Józef Harbuz, a potem funkcję tę pełnili: Aleksander Kłós (1987-2011), Bogdan Buczek (2011-2015)⁶⁵³ i od 2015 roku Edward Dudziński⁶⁵⁴.

⁶⁵³ M. Skiba, Straże pożarne..., s. 142; Straże pożarne powiatu tomaszowskiego..., s. 213-214.

⁶⁵⁴ Informacja ustna Aleksander Kłós z Rabinówki.

Kolejne istotne dla wsi inwestycje to: telefonizacja w 1996 roku, budowa wodociągu około 2010 roku i budowa sieci światłowodowej w 2015 roku.

Ważnym obiektem we wsi był zawsze sklep spożywczy. Pierwszy tego typu obiekt został otwarty przez Gminną Spółdzielnię z Tomaszowa Lubelskiego, prawdopodobnie na początku lat 50. XX wieku. Funkcję sprzedawcy pełnili w nim kolejno: Maciej Nocek, Kazimierz Stokfisz, Stanisław Kuczyński i Krystyna Tyczyńska. Sklep GS został zamknięty na początku lat 90.

Pod koniec lat 80. powstał we wsi sklep prywatny należący do Bogdana Wójtowicza, a mieścił się on w świetlicy wiejskiej. Funkcjonował jednak tylko do 1996 roku. Kolejny sklep w 1995 roku otworzył w swoim domu Emilian Palak i handluje w nim do tej pory⁶⁵⁵.

W Rabinówce od 2001 roku funkcjonuje półmechaniczna prywatna piekarnia należąca do Tadeusza Palaka. Od początku wyrabia się tutaj pieczywo regionalne w oparciu o tra-

⁶⁵⁵ Informacja ustna Emilian Palak z Rabinówki.

Ryc. 249. Legitymacja członkowska OSP Józefa Harbuz z Rabinówki, ze zb. B. Harbuz.

Ryc. 250. Straż pożarna z Rabinówki w 1998 roku, fot. ze zb. A. Kłosa.

dycyjną recepturę. Drugą gałęzią produkcji piekarni jest wyrób ciastek. Wyroby dystrybuowane są do sklepów na terenie miasta i gminy Tomaszów Lubelski. Prowadzona jest także sprzedaż z samochodów przez powstałą w 2017 roku firmę „Polskie Sklepy” należącą do braci Sławomira i Krzysztofa Palaków⁶⁵⁶.

⁶⁵⁶ Informacja ustna Tadeusz Palak, właściciel piekarni i ciastkarni w Rabinówce.

W Rabinówce od 2017 roku produkcję okien i drzwi z aluminium oraz PCV prowadzi firma Zbigniewa Matei.

Rolę kulturotwórczą we wsi pełni Koło Gospodyń Wiejskich założone w latach 1963-1964⁶⁵⁷. W latach 80. XX wieku organizacja ta przestała funkcjonować, ale reaktywowano ją w 2016 roku. Przewodniczącą tego

⁶⁵⁷ APZ, Akta Prezydium GRN Tomaszów 1954-1972, nr 12.

Ryc. 251. Koło Gospodyń Wiejskich z Rabinówki, fot. ze zb. GOK w Podhorcach.

Ryc. 252. Budynek piekarni Tadeusza Palaka w Rabinówce, widok z 2019 roku.

nowego koła została najpierw Oksana Polak, potem Zofia Mróz, a obecnie jest Lidia Łącka.

Ważną rolę w życiu publicznym wsi odgrywają sołtysi pełniąc rolę najniższego szczebla administracji. Funkcję tę w Rabinówce sprawowali kolejno: Adolf Janczuk (do 1954 r.), Antoni Skwarek (1954-1980)⁶⁵⁸, Jan Harbuz,

Andrzej Grabek, Grzegorz Stokfisz, Mieczysław Głaz (2007-2015), Paweł Harbuz (2015-2019) i od 2019 roku Władysław Palak.

Obecnie Rabinówka to jedna z mniejszych miejscowości gminy Tomaszów Lubelski. Według danych w 2011 roku liczyła 394, a w 2019 roku 445 mieszkańców.

⁶⁵⁸ APZ, Akta Prezydium GRN Tomaszów 1954-1972, nr 8.